

УДК 02:030-043.86(477)

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2025.1\(33\).331911](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2025.1(33).331911)

Соколов Віктор Юрійович

кандидат історичних наук, доцент,

головний бібліотекар науково-дослідного відділу

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

вул. М. Грушевського, 1, м. Київ, 01001, Україна

e-mail: socolv@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0208-1292>

РОЗВИТОК ДОВІДКОВИХ ВИДАНЬ З БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ ТА СТАНОВЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ЕНЦИКЛОПЕДИСТИКИ В УКРАЇНІ

Визначено сутність, завдання та особливості становлення бібліотечної енциклопедистики. Висвітлено розвиток довідкових, у тому числі – енциклопедичних, видань з бібліотечної справи та суміжних галузей в окремих країнах світу та в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. З'ясовано та обґрунтовано важливість створення та поширення бібліотечних довідково-енциклопедичних видань для розвитку бібліотекознавства та галузевої енциклопедистики. Проаналізовано місце і значення становлення бібліотечної енциклопедистики та енциклопедичних видань для піднесення бібліотечної справи в цілому. Охарактеризовано бібліотечну енциклопедистику як закономірний феномен розвитку бібліотечної науки і практики, бібліотечних довідково-енциклопедичних видань та книжкової культури загалом. Встановлено, що розвинення бібліотечної енциклопедистики, з одного боку, зумовлене рівнем поступу бібліотекознавства та довідково-енциклопедичних видань, з іншого – є вагомим чинником підвищення ступеню фахової культури, науки й освіти галузі. У дослідженні окреслено основні тенденції розвитку бібліотечної енциклопедистики в Україні, зокрема – появу й піднесення електронних бібліотечних енциклопедій, що розширюють можливості доступу до фахових енциклопедичних знань. Доведено, що, незважаючи на низький рівень державної підтримки, українська бібліотечна енциклопедистика продовжує розвиватися, відповідно до загальносвітових закономірностей розвитку бібліотечної галузі та галузевої енциклопедистики.

Ключові слова: галузеві енциклопедії, довідкові видання, енциклопедична справа, галузева енциклопедистика, бібліотечна енциклопедистика, енциклопедичні дослідження.

Актуальність теми дослідження. Нині галузеві енциклопедичні видання, зокрема, з бібліотечної справи, є не тільки засобом поширення та систематизації наукових і практичних знань та досягнень, а й певною інформаційною та документною основою подальшого поступу науково-практичної діяльності, професійної освіти та галузевої науки в цілому. Вони мають не лише історичну та джерелознавчу цінність, а й продовжують залишатися актуальними об'єктами

наукового вивчення та широкого довідково-інформаційного використання. Від розвитку галузевих енциклопедичних видань, у деякій мірі, залежить рівень поступу певної галузі науки. Звідси, питання вивчення, аналізу організації підготовки та створення бібліотечних довідкових (у тому числі – енциклопедичних) видань є певним стратегічним напрямом розвинення сучасної бібліотечної практики та науки. Науковим висвітленням та поясненням зазначених питань займається бібліотечна енциклопедистика, яка є однією зі складових галузевої енциклопедистики. Актуальність пропонованого дослідження зумовлена також тим фактором, що, з розвитком за останні десятиліття електронних енциклопедій, постала необхідність вдосконалення методів і засобів збирання, опрацювання, аналізу та висвітлення інформації для довідково-енциклопедичних видань. Таким чином, суспільний і науковий прогрес зумовлює подальше формування та розвиток бібліотечної енциклопедистики.

Аналіз досліджень і публікацій. Нині термін «бібліотечна енциклопедистика» починає все активніше використовуватися у певних колах українських бібліотекознавців. Втім, у наукових публікаціях зазначене поняття зустрічається лише в поодиноких випадках (праці Л. Глазунової, С. Зворського, В. Ракитянської, В. Сафоновой, В. Соколова, Г. Солоїденко та ін.) [6; 11; 25; 26; 29–35]. У вітчизняному бібліотекознавстві та в галузевій енциклопедистиці питання становлення бібліотечної енциклопедистики лише частково розглядалися в окремих аспектах дослідження розвитку бібліотечної справи. Наприклад, в публікаціях С.Зворського бібліотечна енциклопедистика висвітлювалася у контексті створення «Української бібліотечної енциклопедії» [11], в статтях Л. Глазунової, В. Ракитянської, В. Сафоновой – в аспекті організації та підготовки «Бібліотечної енциклопедії Харківщини» [6; 25; 26], в працях Г. Солоїденко – в ракурсі формування вітчизняної бібліотечної термінології та розвитку бібліотечних довідково-енциклопедичних видань [30–35], в публікаціях Н. Черниш – з точки зору розвитку онлайн-енциклопедій [43] тощо. У 2017 р. Л. Гарбар підготувала та оприлюднила ґрунтовне довідково-енциклопедичне видання у вигляді біобібліографічного словника про видатних вітчизняних бібліотекознавців та організаторів бібліотечної справи [4]. Також, за останні роки вийшло декілька збірників праць, матеріалів наукових конференцій та колективних монографій, де було узагальнено досвід розвитку вітчизняної енциклопедистики, в яких також розглядалися питання становлення галузевої енциклопедистики, зокрема з бібліотечної справи [9; 29; 38–42]. Проте, зміст та обсяг поняття «бібліотечна енциклопедистика», коло проблематики галузі, її завдання ще не висвітлювалися в окремих спеціальних дослідженнях.

Метою пропонованої роботи є висвітлення основних етапів становлення і особливостей розвитку української бібліотечної енциклопедистики на основі аналізу довідково-енциклопедичних видань з бібліотечної справи та наукових праць, що стосуються бібліотечної енциклопедистики; визначення її основних завдань, місця та значення у піднесенні бібліотечної науки та практики.

Методологічну основу пропонованої роботи становлять, переважно, описово-аналітичний, бібліографічний, історико-генетичний, історико-порівняльний та хронологічний методи дослідження. **Наукова новизна** розвідки визначається тим, що в ній вперше висвітлено сутність поняття «бібліотечна енциклопедистика» та охарактеризовано її специфічні ознаки; проаналізовано відомості про розвиток українських бібліотечних довідково-енциклопедичних видань через призму становлення галузевої енциклопедистики; обґрунтовано важливість розвитку бібліотечної енциклопедистики для піднесення бібліотечної науки та практики.

Виклад основного матеріалу. Бібліотечна енциклопедистика (**Б. е.**) (від «енциклопедія» – з грец. *ἐγκύκλιος παιδεία* – «коло загальноосвітніх знань») має декілька визначальних базисних значень, які характеризують її шляхом виокремлення різних аспектів своїх істотних ознак, що розкриваються у наступних дефініціях, а саме, що **Б. е.** – це:

1) наукова галузь міждисциплінарних комплексних досліджень про стан та розвиток енциклопедичної справи, створення та функціонування довідкових, зокрема енциклопедичних, видань з бібліотекознавства та бібліотечної діяльності, що вивчає та систематизує знання та останні досягнення у сферах бібліотечної науки та практики;

2) наукове вивчення енциклопедій, словників та інших довідкових видань та інформаційних матеріалів з бібліотечної справи; умов, принципів та закономірностей їх створення, теоретичних і методичних особливостей підготовки для видання та широкого вжитку;

3) сфера професійної діяльності, котра пов'язана з укладанням і виданням бібліотечних словників, довідників, енциклопедій, інформаційних науково-методичних матеріалів, що стосуються зазначеного напрямку роботи, до якого, окрім науково-практичної діяльності, належить також певна ділянка книговидавничої роботи (розробка концепцій, змісту, тематики, принципів подання науково-практичного матеріалу у довідкових виданнях; опрацювання методики та методології створення, оформлення та оприлюднення зазначених видань тощо);

4) сукупність опублікованих енциклопедичних видань з бібліотечної справи, які представляють собою певний науково-видавничий здобуток, відображають стан теоретичного осмислення практичної діяльності галузі та розвитку бібліотекознавства, що сприяють піднесенню сфер галузевої науки, освіти та культури фахівців, систематизують термінологічний апарат бібліотекознавства та слугують авторитетним джерелом перевірених знань, а також дидактичним засобом навчання у сучасній професійній освіті.

Б. е. тлумачать також як сукупність та теоретичне узагальнення всіх інтелектуальних продуктів і ресурсів бібліотекознавчого напрямку, які створюються профільними науково-дослідними інститутами, бібліотеками, бібліотечними навчальними закладами тощо. У такому розумінні **Б. е.** – це галузева наука

про бібліотечно-бібліографічну, книгознавчу, документознавчу, інформаційну, культурно-просвітницьку та інші сфери діяльності бібліотечних установ, що розкриває свій предмет засобами раціонального аналізу та дослідження здобутків бібліотечної справи, зокрема через наукове опрацювання галузевих енциклопедичних видань з бібліотекознавства та бібліотечної діяльності. **Б. е.**, з одного боку, всебічно відображає різноманітні здобутки бібліотечної науки та практики, дає системний широкий погляд на стан та розвиток пов'язаних з галуззю явищ та сфер діяльності, з іншого – транслює певний внесок у теоретичне осмислення розвитку галузі; сприяє підвищенню активності науково-дослідної, науково-методичної, культурно-просвітницької роботи бібліотек, всебічній інтеграції інтелектуального потенціалу бібліотечного співтовариства, розширенню професійних зв'язків.

Б. е., як певний науково-теоретичний і довідковий ресурс галузевого характеру, задовольняє, перш за все, професійні запити фахівців і спеціалістів суміжних професій, проте коло її аудиторії може бути розширено за рахунок всіх осіб, хто цікавиться розвитком науки, освіти та культури в цілому, оскільки енциклопедичні видання (енциклопедії, енциклопедичні довідники, енциклопедичні словники, енциклопедичні словники-довідники та ін.) з бібліотечної справи, як і з інших галузей знань, довгий час мають науково-практичну цінність [26, с. 65]. Зазначені видання дають можливість встановити і зафіксувати певні кількісні та якісні зміни, що відбулися в окремих сферах бібліотечного життя або в певних галузях бібліотечних наук; відобразити особливості трансформацій як в окремих бібліотеках, так і в бібліотечній системі в цілому; надати інформацію про видатних діячів бібліотечної справи, науки та освіти; з'ясувати роль керівних органів та їхній вплив на розвиток бібліотечної науки та практики та ін. Аналіз довідників, словників, енциклопедичних видань та інших інформаційних джерел з бібліотечної справи та бібліотекознавства також надає чітке уявлення про розвиток бібліотечних мереж та становлення окремих бібліотек; формування складу їхніх фондів; зміни у довідково-пошуковому апараті; динаміку впровадження засобів механізації, автоматизації, комп'ютеризації, а також про діяльність фахівців, які забезпечували збереження та опрацювання інформаційно-бібліотечного ресурсу тощо. Отже, об'єктом **Б. е.** є як довідково-енциклопедичні видання з бібліотечної справи, так і енциклопедичні знання (істотна, об'єктивна, достовірна, усталена інформація) галузі.

У проблемному колі **Б. е.** постають такі основні завдання:

- аналіз, систематизація та наукове опрацювання термінологічної системи галузі та теоретичних проблем, пов'язаних з методологією створення довідково-енциклопедичних видань з бібліотечної справи;
- дослідження сучасного стану розвитку бібліотек та їхнього досвіду роботи через призму вивчення та наукового опрацювання енциклопедичних знань галузі;

- вивчення та вирішення практичного комплексу завдань, що полягають у необхідності створення ґрунтовних бібліотечних енциклопедичних видань;
- акумуляція та поширення інформації про передовий досвід та розвиток бібліотечної справи у світі в цілому, та у певній окремій національній державі зокрема;
- розкриття історії бібліотечної справи та бібліотекознавства, культурно-просвітницького та наукового внеску фахівців-бібліотекознавців у розвиток бібліотечної справи та науки, а також висвітлення життєдіяльності знаних діячів даної галузі (переважно, стосовно певної країни);
- сприяння розвитку й інтеграції комплексу інформаційно-бібліотечних та книгознавчих знань (наук), покращенню доступу до інформаційних та наукових джерел з бібліотечної галузі, удосконаленню та уніфікації її понятійного апарату шляхом формування термінологічної бази сучасного бібліотекознавства, а також покращенню комунікаційних зв'язків між фахівцями галузі та підвищенню іміджу бібліотек (переважно, у певній країні);
- просування у світлі сучасних знань оновлення змісту та методології бібліотечної науки та освіти;
- спомагання підвищенню рівня й якості бібліотечної науки та практики, розвитку професійної літератури шляхом створення й застосування найбільш повної й сучасної енциклопедичної інформаційної системи.

Вирішуючи зазначені завдання, досліджуючи та створюючи довідково-енциклопедичні видання, **Б. е.** формує у такий спосіб рівень фахових знань та професійну культуру працівників галузі. Однак, культура підготовки будь-якого галузевого енциклопедичного видання (енциклопедична культура) залежить, у свою чергу, від середнього рівня професійної культури певної галузі, оскільки орієнтована на пересічного фахівця. Отже, зазначені явища взаємопов'язані та знаходяться у прямій взаємозалежності. Звідси, підвищення рівня професійної й енциклопедичної культури, що виявляється у підготовці бібліотечних енциклопедій та довідників, також є важливим завданням **Б. е.**

Теорія та методологія бібліотекознавства, як будь-якої іншої наукової дисципліни, значною мірою, осмислюється, будується і вдосконалюється шляхом розроблення її понятійного апарату, удосконалення та уточнення термінів і дефініцій, оскільки велика кількість понять є ключовими і визначають межі конкретної галузі науки. Концептуальний та інноваційний потенціал бібліотекознавства залежить від розуміння та інтерпретації нових явищ, що визначають як розвиток її окремих наукових галузей, так і поступальний рух практичної діяльності. Рівень розвитку теорії та методології бібліотекознавства, так само, як будь-якої іншої науки, найкращим чином відображається та характеризується сукупністю її довідкових видань та наявністю різних галузевих енциклопедій, які є одними з поширених для фахівців і широкого кола користувачів,

а також ґрунтовних щодо максимально повного висвітлення та відображення досягнень окремих галузей науки. Саме такі видання дозволяють представити фахове знання в усьому його багатстві та розмаїтті; узагальнюють, осмислюють, систематизують та популяризують здобутки науки та науково-практичної діяльності; вміщують інформацію про роботу бібліотечних навчальних і культурно-просвітницьких установ, окремих товариств та організацій; представляють інтелектуальний потенціал професійних кадрів на різних історичних етапах. У цьому контексті, **Б. е.** вивчає та розкриває зміст бібліотекознавства та бібліотечної справи шляхом аналізу, систематизації, наукового опрацювання методології та методики створення довідково-енциклопедичних видань галузі: словників, довідників, путівників, енциклопедій тощо. Окремі теоретичні напрями **Б. е.** та її досліджень стосуються розвитку галузевих енциклопедичних знань (способів їх систематизації, виокремлення, представлення, поширення в суспільстві тощо) та енциклопедичної культури в цілому (як сукупності цінностей, пов'язаних зі створенням галузевих енциклопедій, наприклад, з фондознавства, читачезнавства, бібліографознавства тощо).

Перші довідкові видання енциклопедичного характеру з бібліотечної справи були створені у США на початку XX ст. Одним з них був багатомовний «Glossary of library terms» («Словник бібліотечних термінів») А. Мота (Бостон, 1915), який пропонував всього 182 англійських терміна з поясненнями та перекладом сьома європейськими мовами [51]. У 1920-х рр. у США та Великобританії було опубліковано декілька довідників для бібліотекарів. Аналогічні видання було створено і в СРСР. Так, у 1923 р. завідуючий Центральною бібліотекою 1-го району Петрограда Р. Гольдарбейтер підготував перший радянський словник з бібліотечної справи «Словарь библиотекаря» (Пг., 1923) кишенькового формату. У 1928 р. М. Бузін'єр для системи бібліотек профспілок підготував та видав «Словарь-справочник профсоюзного библиотекаря» (М., 1928). У зазначеному році було також видано перший багатомовний словник бібліотечних термінів «Словарь библиотечных терминов на русском, английском, немецком и французском языках» (М., 1928), який було створено завдяки організаційній та науково-практичній роботі Комісії із складання словника Інститута бібліотекознавства Публічної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна під керівництвом Л. Хавкіної.

В Україні ідея створення бібліотечної енциклопедії виникла також на початку 1920-х рр. і належала Ю. Меженку, який співпрацював з петроградським видавництвом «Мысль» [33, с. 258–259]. У 1923 р. зазначеним видавництвом було опубліковано енциклопедичне видання «Практическое руководство по библиотековедению» під авторством Г. Г. Ковалевського та Ю. О. Іванова-Меженка [17]. Проте, видання, що готувалося на основі перекладу праці Ю. Меженка «Бібліотечна техніка» (К., 1921), було опубліковано достроково без попередження авторів. Тому, пояснюючи, що видання було незавершене, Ю. Меженко у листі до петроградського видавництва «Мысль», який був надрукований в ж.

«Бібліологічні вісті» у № 4 за 1923 р., писав: «...ця книжка являється перекладом незначної частини «Бібліотечної Енциклопедії», що мала бути розміром до 40–50 аркушів, складалася мною і Ковалевським спільно та по незалежних від нас обставин не просунулася далі 20–21 аркуша. ... довожу до відому всіх, ... що за частину, що підписана моїм прізвиськом, я відповідаю лише, як за популярну брошуру, а не як за поважний твір... » [23, с. 119–120]. Другу спробу підготовки бібліотечної енциклопедії Ю. Меженко намагався здійснити у 1944 р. та вона також стала невдалою. Ю. Меженко спільно з співробітниками консультаційно-бібліографічного відділу Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна розробив концепцію і тематику словника, склав список джерел, розпочав укладання алфавітної та систематичної робочої картотеки, однак незабаром цю важливу роботу було припинено [33, с. 258–259; 35, с. 31].

У 1920-х рр. в Україні було оприлюднено ще одне довідкове видання з бібліотечної справи – це «Короткий російсько-український словник бібліотечної термінології» (Одеса, 1926), що був надрукований у 1-2 випуску «Бюлетеня Одеського бібліотечного об'єднання» за 1926 р. [20]. У рік оприлюднення зазначеного словника (1926), керівництвом Науково-дослідного інституту бібліотекознавства, що діяв у складі Всенародної бібліотеки України (ВБУ), було прийнято рішення про підготовку бібліотечного термінологічного словника та створено спеціальну термінологічну комісію, до складу якої увійшли відомі фахівці бібліотечної справи та бібліотекознавства, а саме: Л. Грузиненко, Н. Піскорська, О. Полулях, О. Чолгонська (Лучицька), М. Ясинський. Комісія розробила проєкт інструкції для складання словника українських термінів з книгознавства та бібліотекознавства з паралельним поданням «чужоземних термінів» провідними європейськими мовами. У 1927 р., коли Науково-дослідний інститут бібліотекознавства було перетворено на Науково-дослідну комісію бібліотекознавства та бібліографії при ВБУ, словниковий матеріал налічував вже 3262 картки, проте подальшу термінологічну діяльність комісії було припинено [5, с. 399; 32].

Період 1920-х рр. був часом активної розбудови української бібліотечної справи, розвитку книгознавства та бібліотекознавства, формування наукової національної бібліотекознавчої та книгознавчої школи, бібліотечної та книгознавчої термінології, а також початкового періоду становлення **Б. е.** На основі проведення значної науково-дослідної та науково-практичної роботи з різних напрямів книгознавства, бібліографознавства та бібліотекознавства, були покладені певні науково-методологічні засади в галузі бібліотечної та книгознавчої енциклопедистики. Так, наприклад, у 1920–1930-х рр. питання розвитку української бібліотечної термінології, а також необхідності формування української бібліотечної енциклопедії розробляв В. Козловський (1877 – після 1934), який, зокрема, 10 квітня 1933 р. на засіданні Науково-дослідної комісії бібліотекознавства і бібліографії ВБУ виступив із доповіддю «Українська

бібліотечна енциклопедія», де висунув ідею створення галузевої енциклопедії, підтримавши задум, висловлений також на початку 1920-х рр. Л. Биковським (1895–1992) [18; 19]. Втім, далі начерків, планів і проєктів справа з підготовки української бібліотечної енциклопедії не просунулася, переважно, внаслідок репресій 1930-х рр., реорганізацій та згортання діяльності українських бібліотекознавчих і книгознавчих установ та інститутів. Однак, ще на початку 1920-х рр., коли на більшій частині території України була встановлена більшовицька влада, чимало фахівців з бібліотечної та книжкової справи виїхали за кордон, де не припиняли своєї професійної діяльності та продовжували розвивати галузеву науку та практику, а деякі з них – і з енциклопедистики (серед емігрантів бібліотекознавців і книгознавців були Л. Биковський (1895–1992), І. Огієнко (1882–1972), С. Русова (1856–1940), С. Сірополко (1872–1959) та ін. Так, наприклад, після багаторічної роботи, Л. Биковський підготував і видав у 1978 р. фотографічним способом два бібліографічних покажчики в галузі бібліології (книгознавства), призначені майбутнім поколінням дослідників для підготовки майбутньої вітчизняної «бібліологічної енциклопедії». Одним із зазначених довідкових бібліографічних покажчиків були «Матеріали для майбутньої української енциклопедії книгознавства: принагідні нотатки» (Денвер, Колорадо, 1978), де автор проаналізував проблему створення українського галузевого довідкового енциклопедичного видання, що містило б систематизований звід знань у галузі бібліології і висвітлювало б досягнення наукової думки та практичної діяльності, необхідність в якому усвідомлювалася фахівцями ще в 1920-х рр, про що, зокрема, свідчить рукопис С. Сірополка «Історія письма і друку: коротка енциклопедія книгознавства» [2; 14, с. 431–432; 27].

У другій половині XX ст. довідкові видання з бібліотечної та книжкової справи в УРСР набули подальшого розвитку. Важливе місце серед них займали довідники та путівники різних бібліотек. Зазвичай, зміст, інформаційне наповнення статей та розділів таких видань ставали предметом обговорення на засіданнях наукових, вчених та редакційних рад бібліотек. Певним досягненням у справі розвитку довідкових видань в УРСР стало оприлюднення термінологічного словника, що мав назву – «Довідник з бібліотекознавства і бібліографії» (Харків, 1969), укладеного Е. Куделько і С. Мінцем [8]. «Довідник...» пропонував приблизно 2500 термінів і понять з теорії й практики бібліотечної справи, бібліотекознавства та бібліографознавства та був опублікований на сім років раніше за російськомовний «Словарь библиотечных терминов» (М., 1976) [30, с. 65]. Процес створення та удосконалення довідкових видань з бібліотечної справи в країні пройшов складний шлях від підготовки та публікації найпростіших видів видань, які, наприклад, фіксували лише назву та період роботи окремої бібліотеки, до окремих ґрунтовних енциклопедичних видань зі складною структурою, розгалуженим довідковим апаратом, розгорнутими передмовами та вступними статтями відомих фахівців бібліотечної галузі. Втім,

ідея про створення бібліотечної енциклопедії як в Україні, так і в інших республіках Радянського Союзу серйозно не розглядалася.

В Європі бібліотечні енциклопедії почали з'являтися, переважно, у середині XX ст. Перші енциклопедичні видання з бібліотекознавства та бібліотечної справи було надруковано у США у 1940-х рр. – це «The library science glossary» («Словник з бібліотекознавства») Л. Томлінсона (Вако, Техас, 1942), що пропонував пояснення приблизно 1000 термінів та «A.L.A. Glossary of library terms with a selection of terms in related fields» («Словник бібліотечних термінів Американської бібліотечної асоціації із добіркою термінів із суміжних галузей») Елізабет Томпсон (Чикаго, 1943), що мав 2550 понять та термінів з бібліотечної справи [52; 53].

У 1968 р. була започаткована багатотомна енциклопедія «Encyclopedia of library and information science» («Енциклопедія бібліотечної та інформаційної науки») під редакцією Аллена Кента (Allen Kent), яка була опублікована у 33 томах основного видання та у 40 додатках і томах-показниках (Нью-Йорк; Базель, 1968–2003) [45]. Втім, з самого початку видання було розкритиковане фахівцями за надто широкі та розпливчасті межі термінологічного охоплення галузевих і тематичних рубрик інформаційно-бібліотечного напрямку діяльності та наук. У 2009 р. було оприлюднено в друкованій та в електронній формах третє видання «Encyclopedia of library and information sciences» під редакцією Марсії Дж. Бейтс (Marcia J. Bates) та Мері Найлз Мак (Mary Niles Maack) вже у семи томах (Бока-Ратон, 2009) обсягом 5742 сторінок [46].

У Великобританії перше енциклопедичне видання з бібліотекознавства вийшло під редакцією Т. Ландау у 1958 р. – це «Encyclopaedia of librarianship» («Енциклопедія бібліотекознавства») (Лондон, 1958), що пояснювала приблизно 5000 термінів [44; 33, с. 258–259; 31, с. 72]. У другій половині XX ст. бібліотекознавчі та книгознавчі енциклопедії були видані у багатьох європейських країнах, зокрема, в Німеччині, Польщі, Франції, Чехословаччині та в інших країнах (наприклад, такі ґрунтовні видання, обсяг яких складав нерідко приблизно півтори-дві тисячі сторінок, як «Encyklopedia wiedzy o książce» («Енциклопедія книжкових знань») (Вроцлав, 1971); «Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego» («Енциклопедія сучасного польського бібліотекознавства») (Вроцлав, 1976); «Lexikon des Bibliothekswesen: in zwei Bänden» («Словник з бібліотекознавства: у двох томах») (Лейпциг, 1974–1975) та ін.) [48–50]. В Росії лише наприкінці XX ст. було підготовлено енциклопедії з суміжних з бібліотечною справою галузей – з книгознавства та музеєзнавства («Книговедение: энциклопедический словарь» (М., 1982); «Книга: энциклопедический словарь» М., 1999); «Российская музейная энциклопедия: в 2-х т.» (М., 2001) [15; 16; 31, с. 73–74]. Лише у 2007 р. була опублікована російська «Библиотечная энциклопедия» (М., 2007), що вийшла друком приблизно на 50 років пізніше перших європейських енциклопедій з бібліотекознавства і на три роки пізніше запланованого терміну (певна частина ін-

формації, як визначають самі укладачі цієї енциклопедії, вже на час публікації виявилася застарілою [11, с. 35; 31, с. 73–74]. Актуальність підготовки таких фундаментальних наукових видань була викликана необхідністю узагальнити і зробити доступним для фахівців та широкого кола громадськості значний масив накопиченого фахового знання. Саме такі видання створювали можливості для максимально повного самовизначення галузі та давали змогу представити бібліотечне знання в усьому його розмаїтті.

На рубежі XX–XXI ст. за незалежності України видання довідників, словників та праць енциклопедичного жанру з бібліотечної справи та суміжних галузей характеризується вже збільшенням, як їх обсягів, так і поглибленням спеціалізації у зв'язку з розвитком бібліотечної справи та впровадженням нових інформаційних технологій. З часом суттєво розширилася інформаційна наповненість та тематичні межі довідкових видань, змінилися їхні термінологічні визначення. У зазначений період було надруковано: Сташко М. В. «Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів» (Л., 1996); «Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики» (К., 1999); «Словник книгознавчих термінів» (К., 2003); «Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології» (К., 2004) та ін. [1; 21; 28; 36]. За даними «Корпусу енциклопедичних видань України» серед галузевих видань 17 % мають у назві словосполучення «енциклопедичний довідник», 18 % – «енциклопедичний словник»; серед регіональних енциклопедичних видань 18 % – з словосполученням «енциклопедичний довідник» і лише 10 % – «енциклопедичний словник» [22].

Окремим видом довідкових видань є енциклопедичні довідники – різновид енциклопедій, в яких статті представлені у систематичній і стислій формі (наприклад, як в енциклопедичному довіднику «Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка. 1940–2011: енциклопедичний довідник» (Івано-Франківськ, 2011), в якому висвітлено історію та сучасний стан бібліотеки, роботу її структурних підрозділів, розкрито довідково-інформаційну, соціокультурну та проєктну діяльність книгозбірні) [12; 30, с. 73]. У 2017 р. у вигляді енциклопедичного словника було надруковано працю Л. Гарбар «Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.): матеріали до біобібліографічного словника» (К., 2017), яка репрезентує перелік статей про приблизно 2,5 тисячі знаних вітчизняних бібліотекознавців – творців теорії, історії, методики та організації бібліотечної справи в Україні [4].

Отже, нині в Україні продовжує успішно розвиватися такий вид науково-дослідної, культурно-просвітницької та видавничої діяльності як створення бібліотечних довідково-енциклопедичних видань. Особливо важливою подією у розвитку вітчизняної бібліотечної справи та становлення **Б. е.** є підготовка та оприлюднення в електронному форматі загальнодержавної «Української бібліотечної енциклопедії» (УБЕ), що готується з 2010 р. працівниками сектору

енциклопедичних досліджень науково-дослідного відділу Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого за співучастю як співробітників інших відділів книгозбірні, так і кваліфікованих фахівців з багатьох наукових, публічних, спеціалізованих бібліотек та вищих навчальних закладів Києва, Харкова, Одеси, Львова, Вінниці, Кропивницького та інших міст України [37]. Одним з важливих принципів створення енциклопедичного видання з бібліотечної справи є обов'язкова участь у підготовці статей кваліфікованих спеціалістів суміжних галузей: музеєзнавців, краєзнавців, фахівців із соціальних та інформаційних комунікацій, знавців історії, провідних науковців і знавців певного напрямку досліджень чи окремого питання з розвитку того чи іншого явища чи об'єкта розвинення бібліотечної справи.

З кожним роком підготовка УБЕ набуває дедалі ширшого резонансу в професійних колах бібліотечних фахівців. Завдяки роботі над створенням даної енциклопедії вводиться в історичний та науковий обіг інформація про багатьох замовчуваних чи з ідеологічних причин «забутих» видатних вітчизняних бібліотекознавців, книгознавців та діячів бібліотечної справи, розвиваються нові напрями дослідження її історії, характеризуються та уточнюються новітні терміни бібліотекознавства та бібліотечної практики [24]. На початок 2025 р. в УБЕ опубліковано приблизно 1000 статей [37]. Створення, опрацювання та оформлення статей для УБЕ розглядається певним чином на щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Короленківські читання» у Харкові, де жваво обговорюються стан та перспективи розвитку проєкту «Українська бібліотечна енциклопедія». Якнайшвидше завершення роботи над УБЕ свідчитиме про якісно новий рівень розвитку бібліотечної справи в Україні та сприятиме зміцненню її позитивного міжнародного іміджу як держави з багатими культурними традиціями і здобутками. Адже УБЕ присвячено висвітленню інформації про історію та сучасний стан бібліотечної справи в Україні; про мережу бібліотек, науково-дослідну, бібліографічну, методичну діяльність вітчизняних бібліотек, бібліотечні фонди, користувачів бібліотек, бібліотечні кадри, впровадження нових інформаційних технологій у практику діяльності сучасних бібліотек; про діячів бібліотечної сфери, окремі питання суміжних наук та дисциплін тощо. Реалізація наукового проєкту «Українська бібліотечна енциклопедія» – це прагнення найбільш активної частини бібліотечної спільноти країни зробити наукове узагальнення накопичених галузевих знань та уніфікацію бібліотечно-інформаційної термінології [11, с. 36–37]. Окрім того, робота над матеріалами статей для УБЕ спонукала у 2014 р. бібліотечних фахівців Харкова до створення власної регіональної «Бібліотечної енциклопедії Харківщини» також в електронній формі (електронний ресурс «Бібліотечна енциклопедія Харківщини» було створено у 2016 р.) [3]. Керівництвом Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка після прийняття відповідного рішення про створення «Бібліотечної енциклопедії Харківщини», було сформовано редакційну колегію, визначено координаційні центри за

окремими напрямками роботи, окреслено головні розділи е-видання, зокрема, з «Історії бібліотечної справи Харківського регіону», «Інформаційні технології», «Персоналії» тощо (багато бібліотек Харківщини вже мали свої напрацювання, особливо стосовно персоналій та вивчення історії становлення книгозбірень) [6, с. 48–49]. Загалом, історія бібліотечної справи є одним з провідних напрямів науково-дослідної роботи бібліотек, що, звичайно впливає й на особливості формування **Б. е.**, а висвітлення творчого та трудового шляху видатних бібліотекознавців та працівників бібліотечної справи також є досить важливою й об'ємною частиною дослідницької діяльності бібліотек та підготовки будь-якого довідкового видання з бібліотечної справи, зокрема, при створенні галузевої енциклопедії. Саме енциклопедичні видання з бібліотечної справи та бібліотекознавства надають особливого звучання матеріалу, що відображає інформацію про загальний розвиток бібліотечної галузі в країні або в окремому краю чи в певній установі, про діяльність видатних діячів української науки та культури, особливо тих, чиї імена внаслідок певних політичних причин не отримали достатнього висвітлення [43, с. 33]. Таким чином, **Б. е.** аналізує галузевий інформаційний ресурс, що акумулює відомості (наукову та довідкову інформацію) про бібліотечно-бібліографічну, книгознавчу, документознавчу та культурно-просвітницьку сфери діяльності бібліотек, опрацьовує та розкриває здобутки бібліотечної справи, а також суміжних галузей, як в країні в цілому, так і в окремих її регіонах [25, с. 20–22].

Таким чином, на початку 2020-х рр. **Б. е.** залишається одним з провідних напрямів науково-дослідницької діяльності Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка. У зазначених бібліотечних установах, завдяки аналізу та науковому опрацюванню широкого кола інформаційного та наукового матеріалу, довідкових і фахових видань, продовжується удосконалення науково-організаційної та організаційно-методичної роботи над підготовкою галузевих енциклопедій, а саме: удосконалюється та розширюється тематичний діапазон словників; покращуються та доповнюються енциклопедичні статті; поліпшується методика наукового редагування статей та організація підготовки бібліотечних енциклопедій в цілому. За логікою подальшого поступу бібліотечної справи та **Б. е.** в країні поступово відбуватиметься розвиток різних регіональних енциклопедичних видань з бібліотечної справи, в першу чергу, у визнаних бібліотечних центрах країни – у Києві, Харкові, Львові, Одесі, Вінниці та в інших обласних центрах [29, с. 138]. Створенню бібліотечних енциклопедій, як правило, передують довідкові й енциклопедичні видання, що висвітлюють розвиток бібліотечної справи певної місцевості, міста або окремої бібліотеки чи відображають певне коло видатних діячів бібліотечної справи та бібліотекознавців регіону, міста, установи тощо. Підготовка будь-якого енциклопедичного видання потребує не тільки високого наукового рівня та залучення широкого кола джерел, аналізу наукової літератури, зацікавлення багатьох провідних фахівців і вче-

них, а й високої фахової кваліфікації редакційного колективу, який, здебільшого, тільки під час створення енциклопедичного видання змушений швидко отримувати досвід відповідної діяльності.

Найбільш важливим етапом у підготовчій роботі зі створення галузевого енциклопедичного видання є формування редакційної колегії майбутнього видання, а також робочих груп за різними напрямками (галузями знань та інформаційно-бібліотечною діяльністю) розвитку бібліотечної науки та практики. Важливим моментом організаційної роботи у підготовці бібліотечної енциклопедії є визначення провідної бібліотеки певного регіону, що буде виконувати роль науково-методичного центру з координації бібліотекознавчих енциклопедичних досліджень [10, с. 48–49]. Загалом, при створенні бібліотечної енциклопедії редакційна колегія спочатку розробляє концепцію з підготовки видання (концепція енциклопедії є сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених ознак видання, визначених його метою, змістом, формою представлення); складає початковий варіант словника (який є, по-суті, реєстром назв статей); визначає принципи подання матеріалу, критерії його відбору, принципи селекції понятійних і персональних статей, ілюстрованого матеріалу, їх розміри; готує приблизні схеми для однотипних статей; обґрунтовує методичні засади підготовки енциклопедичної статті та її інформаційного наповнення, бібліографічного оформлення тощо. Отже, найбільш загальними етапами підготовки бібліотечної енциклопедії є: визначення складу редколегії, порядку організації та послідовності редагування статей її членами; попередній підбір авторів, організація процесу спілкування з ними, а також написання ними статей; упорядкування первинного та вторинного наукового і літературного редагування й організація читання статей літературними редакторами і коректорами; організація порядку перевірки та зіставлення фактів, правильності етимологічних і топонімічних відомостей, внесення правок, а також узгодження відредагованих статей з авторами; отримання наукових рецензій на найбільш складні теоретичні статті; організація колективного обговорення тексту; підготовка допоміжного апарату видання та здійснення художнього оформлення інформаційного матеріалу [24].

Значна частина бібліотечних довідково-енциклопедичних видань, зокрема енциклопедій, орієнтована і на фахівців, і на широке коло читачів, тому вони поєднують у собі ознаки наукового і науково-популярного видання. Бібліотечна енциклопедія, таким чином, має бути: по-перше, галузевим словник бібліотечних термінів; по-друге, довідником, що розкриває систему сучасних знань галузі, викладених доступною мовою; по-третє, джерелом достовірної інформації про певні явища, події, життєдіяльність видатних вчених та відомих діячів, які зробили вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи; по-четверте, довідково-енциклопедичним виданням, що має розгалужену систему посилань і відсилань, а також допоміжний довідковий апарат; по-п'яте, науково-популярною довідковою працею, що має теоретичну і практичну значущість.

Слід враховувати, що при створенні енциклопедичних видань з бібліотечної справи авторами статей ґрунтовно аналізується та суттєво розвивається термінологічний апарат галузі, який на кожному етапі розвитку бібліотечної науки і практики систематизується, згідно останнім досягненням конкретної сфери діяльності. Під час такої роботи авторами статей та редакторами часто вводяться в ужиток нові терміни та поняття, переосмислюються засади розвитку та структури бібліотечної терміносистеми, її семантичної диференціації, шляхів формування та особливостей функціонування. Таким чином, аналіз та удосконалення термінологічної системи не оминають її сфери дослідження **Б. е.** [32, 33, 35].

Нині підготовка та публікація бібліотечних енциклопедичних видань, внаслідок зменшення фінансових можливостей, припустима лише невеликими накладками, що значно обмежує коло їхнього використання. До того ж, створення будь-якого енциклопедичного видання потребує багато часу і зусиль, пошуку нових шляхів для вирішення багатьох організаційних і методологічних питань. Із зазначених обставин, створення онлайн-енциклопедій, зокрема з бібліотечної справи, і поступове наповнення її змістом в електронній формі має багато переваг (редагування пропущених помилок, доповнення та виправлення змісту статей, розширення бібліографічного списку новітніми виданнями, покращення художнього оформлення статей тощо), а головне – значно розширює читачку аудиторію, так як робить онлайн-енциклопедію доступною, незалежно від місця перебування користувача [43, с. 33–34].

У мережі Інтернет нині розміщено дві українські бібліотечні енциклопедії та декілька довідкових видань з бібліотечної справи та бібліотекознавства. Однак, у кожному місцевому осередку, де готуються довідкові, зокрема енциклопедичні, видання з бібліотечної справи, існують певні методологічні та технологічні особливості підготовки даних видань, які іноді можуть призводити до окремих розбіжностей подання матеріалу, що може ускладнювати алгоритм пошуку інформації. Аналіз, опрацювання й узагальнення норм, правил, принципів організації вищезазначеної роботи, зокрема методики і методології підготовки енциклопедичних видань з бібліотечної науки і практики, приналежить компетенції **Б. е.** та позбавить багатьох методологічних і технічних помилок і зробить роботу з підготовки енциклопедичних видань більш ефективною. У цьому аспекті **Б. е.** сприяє поширенню загальної методології створення довідково-енциклопедичних видань; допомагає координації діяльності та методичному забезпеченню підготовки зазначених видань; посилює культурну та професійну єдність фахівців країни; пособляє розвитку просвітництва, пропаганді та розповсюдженню культурно-історичних знань, інтеграції інформаційних ресурсів галузі тощо.

Таким чином, об'єднання та аналіз інформаційних ресурсів бібліотечних установ, аналітичних та науково-методичних матеріалів з бібліотечної справи у межах функціонування **Б. е.** сприятиме не лише розвитку інформаційного ви-

робництва, галузевої науки, але й формуванню ринку інформаційних продуктів і послуг. Аналіз та наукове опрацювання довідково-енциклопедичних видань з бібліотечної справи, зокрема в електронній формі, забезпечить можливість розширення, оновлення змісту статей та системи посилань; зробить більш ефективним пошук релевантної інформації, системи орієнтування в структурі, тематиці, допоміжних покажчиках, словниковому складі та постатейному наповненні кожної рубрики того чи іншого галузевого енциклопедичного видання, а також дозволить збільшити обсяги тексту, ілюстративного матеріалу та значно розширить коло користувачів [13, с. 206]. У цьому контексті **Б. е.** постає певною складовою єдиної системи галузевої довідкової бази даних, оскільки вона, за своєю цільовою ознакою буде задовольняти інформаційні запити фахівців бібліотечної справи та суміжних спеціальностей, працівників керівних установ, гуманітаріїв та інших спеціалістів, виконуючи науково-пізнавальну, методично-практичну, інформаційно-довідкову, педагогічну, репрезентативну, інтегруючу та кумулятивну функції.

Найкращою формою організації роботи з підготовки бібліотечних енциклопедичних видань було б створення єдиного методичного координаційного центру з підготовки довідково-енциклопедичних видань з бібліотечної справи, основними завданнями якого були б: інтеграція інформаційних ресурсів галузі; координація діяльності та методична допомога з підготовки зазначених видань; сприяння посиленню культурної та професійної єдності фахівців країни. У цьому сенсі, **Б. е.** може сприяти виконанню, як даних завдань, так і створенню спеціалізованого галузевого інтернет-ресурсу (наприклад, веб-сайту, на якому зокрема можуть бути зібрані відповідні матеріали та посилання на інші сайти), а також інтернет-порталу, який став би єдиною інформаційно-пошуковою системою та інформаційною базою в галузі бібліотечної науки, освіти та практики, представленої у відповідних довідкових виданнях. Даний портал пропонував би низку методичних матеріалів, статей, інструкцій щодо створення бібліотечних довідково-енциклопедичних видань, зокрема енциклопедій з різних галузей бібліотечної науки та практики [7, с. 50]. Таким чином, об'єднання та аналіз інформаційних ресурсів бібліотек, аналітичних та науково-методичних матеріалів з бібліотечної справи пособляє розвитку не тільки інформаційного виробництва, а й галузевої науки, у тому числі – **Б. е.** Адже, до інформаційних е-ресурсів можна залучати численні сайти обласних, міських, районних бібліотек, що подають чимало цінного матеріалу, який можна використовувати при створенні довідкових видань з бібліотечної справи. Акумуляція на сайті (порталі) галузевих електронних довідкових видань, зокрема енциклопедій, з бібліотечної справи забезпечить можливість розширення, оновлення змісту статей та системи посилань на електронні видання; зробить більш ефективним пошук релевантної інформації, системи орієнтування в структурі, тематиці, допоміжних покажчиках, словниковому складі та постатейному наповненні кожної рубрики того чи іншого енциклопедичного видання з бібліотечної справи, а

також дозволить збільшити обсяги тексту, ілюстративного матеріалу та значно розширить коло користувачів [29, с. 142].

Розвиток електронних форм представлення матеріалу та всебічне використання електронних інформаційних систем відкритого доступу – це один із найперспективніших напрямів сучасної практики підготовки галузевих енциклопедичних видань та подальшого поступу **Б. е.** Окрім того, створення та підготовка довідкових, зокрема енциклопедичних, е-видань з бібліотечної справи значно сприятиме підвищенню фахового рівня, як тих фахівців, що задіяні у підготовці даних видань, так і тих, на кого вони розраховані. Оприлюднення бібліотечних енциклопедичних видань також буде пособляти професійній підготовці молодих спеціалістів; впровадженню передового досвіду; ознайомленню з передовими технологіями; поширенню інновацій тощо.

Створення енциклопедичних видань з бібліотечної справи та розвиток **Б. е.** багато в чому залежить від особливостей формування бібліотечної політики, а також від пошуку загальних шляхів оптимального поєднання інтересів регіонів і держави, що постає одним з пріоритетних напрямів розвитку реформування сучасного суспільства. Оскільки важливим напрямом бібліотечної політики є розвиток сфер науки, освіти і культури з урахуванням місцевих традицій та особливостей, створення та функціонування довідкових видань повинно враховувати специфічні характеристики поступу бібліотечної справи у кожному регіоні країни. Отже, **Б. е.**, певним чином, не тільки залежить, а й впливає на формування і реалізацію бібліотечної політики, яка може розглядатися на рівні: 1) державної бібліотечної політики; 2) державної регіональної бібліотечної політики; 3) на рівні розробки та впровадження (фінансування) бібліотечних проєктів регіону з урахуванням особливостей його розвитку; 4) на рівні територіальних меж певної місцевості регіону (області, району, міста); 5) на мікрорегіональному рівні у межах певного об'єкту бібліотечної політики (установи, структури та ін.). Так само, створення та аналіз друкованих і електронних енциклопедичних видань з бібліотечної справи можуть бути організовані на кожному із зазначених рівнів [29, с. 144–145]. Звичайно, всі соціальні взаємозв'язки, інституційні механізми та інструменти реалізації бібліотечної політики, переважно, враховуються при підготовці бібліотечних довідкових видань та онлайн-енциклопедій, які не тільки будуть знайомити користувачів з певним рівнем стану і розвинення бібліотечної справи країни чи регіону, а й самі, певним чином, будуть відображати рівень їхнього розвитку, надаючи користувачеві інформаційний ресурс у традиційній та електронній формах та віддзеркалюючи історичний, культурний, науково-освітній, економіко-промисловий потенціал країни або рівень поступу певного регіону.

Висновки. Таким чином, при належному розвитку **Б. е.**, створення друкованих та електронних енциклопедичних видань з бібліотечної справи може стати результативною цільовою програмою бібліотечної політики, ефективним засобом консолідації інформаційного та професіонального ресурсу країни. Під-

готовка та оприлюднення довідкових видань з бібліотечної справи та розвиток **Б. е.** значною мірою сприятиме піднесенню професійної культури галузі, формуванню навичок дослідницької, аналітично-пошукової роботи фахівців бібліотек. Збільшення уваги до розвитку професійної термінології, до визначення та змісту понять поглиблює фахові знання; упорядковує та систематизує тематичний матеріал; розвиває аналітичні здібності працівників бібліотек, збагачуючи їхню професійну культуру та мову. **Б. е.** – це не тільки наукова галузь, а й прискіплива, скрупульозна колективна діяльність науковців, що базується на чітких методологічних засадах, оперує системою фактичних відомостей, актуалізованих у межах конкретного видання й відтворених у статтях певного типу. Рівень та стан зазначеного виду діяльності свідчить не тільки про теоретичний ступінь розвинення знань з бібліотекознавства, але й про практичний щабель розвитку бібліотечної справи та культури в цілому. За соціальним положенням та рівнем динаміки поступу **Б. е.** можна судити та визначати стан розвитку різних галузей бібліотекознавства, професійний рівень культури фахівців певної сфери діяльності, а також з'ясовувати обсяги внеску видатних вчених та діячів бібліотечної справи у розвиток галузі. Становлення та рівень розвитку **Б. е.** – це характеристика не тільки певного етапу поступу бібліотечної справи та науки, а й спосіб популяризації академічних знань через наукове опрацювання та створення низки довідково-енциклопедичних видань.

Організація підготовки, створення та оприлюднення бібліотечних енциклопедичних видань та подальше розвинення **Б. е.** часто збігаються з переломними періодами у розвитку галузі, знаменують собою певний суттєвий етап становлення теоретичного розуміння галузі та галузевої термінології. Тому логічним і життєво необхідним стає осмислення та періодичне оновлення і корегування змістовних матеріалів існуючих довідкових видань для їх постійної актуалізації. Звідси – робота з підготовки бібліотечної енциклопедії відбувається перманентно та триває не один рік. Таким чином, **Б. е.** покликана вивчати та систематизувати сучасні знання про стан, етапи та напрями розвитку різних галузей бібліотечної справи країни та поширювати їх серед фахівців засобами підготовки та удосконалення енциклопедичних видань. Процес становлення вітчизняної **Б. е.** та визначення основних методичних й методологічних засад з укладання українських енциклопедичних видань з бібліотечної справи продовжується, оскільки триває формування самого механізму їхнього укладання, до якого залучені провідні фахівці з багатьох галузей сучасного бібліотекознавства. Отже, формування та становлення вітчизняної **Б. е.** свідчить про її вихід на рівень державної значущості, попри відносно низький ступінь її підтримки зі сторони держави. Незважаючи на соціально-економічні складнощі в країні, українська **Б. е.** буде продовжувати розвиватися й надалі, при умові заохочення до неї не тільки найкращих фахівців галузі, а й при допомозі залучення низки соціально-культурних проєктів, а також поважних благодійних громадських та культурних фондів, зокрема – Українського культурного фонду.

Список використаних джерел та літератури

1. Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології. – Київ, 2004. – 328 с.
2. Биковський Л. Матеріали для майбутньої української енциклопедії книгознавства: принагідні нотатки / Л. Биковський. – Денвер, 1978. – 225 с. (Укр. бібліолог. ін-т.).
3. Бібліотечна енциклопедія Харківщини: регіональний корпоративний проєкт [веб-сайт] / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Електрон. дані. – Харків, 2025. – Режим доступу: <http://libenc.korolenko.kharkov.com/> (дата звернення: 31.10.2024). – Загол. з тит. екрана.
4. Гарбар Л. В. Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.) : матеріали до біобібліогр. сл. / авт.-уклад. Л. В. Гарбар ; ред. кол.: Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, НБУВ, Ін-т рукопису. – Київ, 2017. – 616 с.
5. Гарбар Л. В. Ніна Володимирівна та Олена Володимирівна Піскорські – діячі української бібліотечної справи / Л. В. Гарбар // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2012. – Вип. 16. – С. 390–416. – Відомості доступні також через Інтернет: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000777> (дата звернення: 31.10.2024).
6. Глазунова Л. В. Бібліотечна енциклопедія Харківщини: презентація демоверсії електронного ресурсу / Л. В. Глазунова, В. В. Сафонова // Короленківські читання 2016 «Бібліотеки, архіви, музеї: інтеграція до світового наукового та історико-культурного простору» : матеріали 19-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 12 жовт. 2016 р.) : у 2 ч. – Харків, 2017. – Ч. 1. – С. 47–51. – Відомості доступні також через Інтернет: <https://bit.ly/2SwVlrf> (дата звернення: 31.10.2024).
7. Добко Т. В. Українська енциклопедія в електронному середовищі / Т. В. Добко // Українська енциклопедистика : матеріали 3-ї Міжнар. наук. конф. (Київ, 22–23 жовт. 2013 р.). – Київ, 2014. – С. 45–50.
8. Довідник з бібліотекознавства і бібліографії / Е. Куделько, С. Мінц. – Харків, 1969. – 249 с.
9. Енциклопедистика: генеза в часі та просторі (до 30-річчя проголошення незалежності України: колективна монографія / ред. А. М. Киридон. – Київ : Енциклопед. вид-во, 2021. – 320 с.
10. Железняк М. Українські регіональні енциклопедії: значення, функції, проблеми / М. Железняк, О. Іщенко // Українська енциклопедистика : матеріали 5-ї Міжнар. наук. конф. (Київ, 27 листоп. – 1 груд. 2017 р.). – С. 44–49. – Відомості доступні також через Інтернет: <http://ue.encyclopedia.kiev.ua/articles/2017/ukrainskirehionalni-entsyklopedii-znachennia-funktsii-problemy.pdf> (дата звернення: 31.10.2024).
11. Зворський С. «Українська бібліотечна енциклопедія»: від задуму до практичної реалізації / С. Зворський // Енциклопед. вісн. України. – 2015. – Вип. 6–7. – С. 33–37.
12. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка. 1940–2011 : енциклопед. довід. / Упр. культури Івано-Франків. ОДА [та ін.] ; відп. за вип. Л. Бабій. – Івано-Франківськ, 2011. – 78 с.
13. Іщенко О. Енциклопедистика як складник книжкової культури України: тенденції сьогодення / О. Іщенко // Наук. пр. Нац. б-ки України імені В. І. Вернадського. – 2019. – № 51. – С. 201–209. – Відомості доступні також через Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2019_51_15 (дата звернення: 31.10.2024).
14. Ківшар Т. І. Невідомі «Матеріали для майбутньої енциклопедії книгознавства» Л. Биковського (до 125-х роковин від дня народження) / Т. І. Ківшар // Життя в науці. Студії на пошану Любові Дубровіної. – Київ : НБУВ, 2020. – С. 422–440.
15. Книга : енциклопед. сл. – М., 1999. – 1551 с.
16. Книговедение : энциклопед. сл. – М., 1982. – 692 с.
17. Ковалевский Г. Г. Практическое руководство по библиотековедению / Г. Г. Ковалевский, Ю. А. Иванов-Меженко. – Петроград : Мысль, 1923. – 204 с.
18. Козловський В. Бібліотекознавча й бібліографічна термінологія, принципи її вироблення і організація термінологічної роботи / В. Козловський // Архів НБУВ. – Оп. 1. – Спр. 204. – Арк. 6–7.
19. Козловський В. Українська бібліотечна енциклопедія : тези доповіді [заслухана на засіданні НДКБ 28 берез. та 10 квіт. 1933 р.] / В. О. Козловський // Архів Ін-ту рукопису НБУВ. – Ф. 33. – № 2868.
20. Короткий російсько-український словник бібліотечної термінології / [уклад.: Б. Комаров, Р. Волянський, Е. Каменська, Л. Коган, Л. Жислін] // Бюл. Одес. бібл. об-ня. – 1926. – № 1–2. – С. 5–19.
21. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики / Г. М. Швецова-Водка [та ін.] ; ред. Г. М. Швецова-Водка. – Київ : [б. в.], 1999. – 116 с.

22. Корпус енциклопедичних видань України: бібліогр. онлайн-покажчик [веб-сайт] / уклад.: М. Г. Железняк, О. С. Іщенко [та ін.] ; Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. – Електрон. дані. – Київ, 2025. – Режим доступу: <https://corpus.encyclopedia.kyiv.ua/> (дата звернення: 15.06.2024). – Загол. з тит. екрана.
23. *Меженко Ю.* Лист до редакції / Ю. Меженко // *Бібліолог. вісті*. – 1923. – № 4. – С. 119–120.
24. Проект Концепції «Української бібліотечної енциклопедії» // *Бібліотечна планета*. – 2011. – № 1. – С. 30–32. – Відомості доступні також через Інтернет: <https://goo.su/h8Df> (дата звернення: 31.10.2024).
25. *Ракитянська В. Д.* «Бібліотечна енциклопедія Харківщини»: концепція регіонального електронного проекту / В. Д. Ракитянська, В. В. Сафонова // *Бібліотечний форум України*. – 2014. – № 4. – С. 20–22. – Відомості доступні також через Інтернет: <http://ru.calameo.com/read/00063294500762915c4c6> (дата звернення: 31.10.2024).
26. *Сафонова В.* Галузева енциклопедія як складова бібліотечної регіоналістики / В. Сафонова // *Бібліотека в сучасному інформаційному і соціокультурному середовищі: досягнення, виклики і вектори розвитку: матеріали Всеукр. наук. конф., присвяченої 125-річчю від дня заснув. ПОУНБ імені І. П. Котляревського*. – Полтава: АСМІ, 2020. – С. 63–70.
27. *Сірополько С.* Історія письма і друку: коротка енциклопедія книгознавства [Ч. 1] / С. Сірополько // *ЦДАВО України*. – Ф. 4433. – Оп. 2. – Спр. 18. – 84 арк.; Спр. 19. – [Б/д]; *Сірополько С.* Історія письма і друку: коротка енциклопедія книгознавства. Ч. 2: Бібліотекознавство / С. Сірополько. – ЦДАВО України. – Ф. 4433. – Оп. 2. – Спр. 19. – 72 арк.; *Сірополько С.* Історія письма і друку: коротка енциклопедія книгознавства. Ч. 3: Школотознавство / С. Сірополько. – ЦДАВО України. – Ф. 4433. – Оп. 2. – Спр. 20. – 257 арк.
28. *Словник книгознавчих термінів* / [уклад.: В. Я. Буран та ін.]. – Київ: Кн. палата, 2003. – 159 с.
29. *Соколов В. Ю.* Регіональні енциклопедичні видання з бібліотечної справи – важливий фактор розвитку бібліотечної політики / В. Ю. Соколов // *Енциклопедичні видання в сучасному інформаційному просторі: колективна монографія* / ред. А. М. Киридон. – Київ: Енциклопед. Вид-во, 2017. – С. 135–147.
30. *Солоїденко Г.* Бібліотечні довідники, путівники: досвід створення та видання / Г. Солоїденко // *Бібліотечний вісник*. – 2021. – № 3. – С. 64–77. – Відомості доступні також через Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2021_3_8 (дата звернення: 31.10.2024).
31. *Солоїденко Г. І.* Бібліотеки та бібліотечна справа на сторінках енциклопедій / Г. І. Солоїденко // *Енциклопедії як глобальні медії: колективна монографія* / ред. А. М. Киридон. – Київ, 2020. – С. 71–80.
32. *Солоїденко Г. І.* Бібліотечна термінологія / Г. І. Солоїденко // *Українська бібліотечна енциклопедія* / Нац. б-ка України імені Ярослава Мудрого. – Електрон. текст. дан. – 2025. – Режим доступу: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 31.01.2025). – Загол. з екрана.
33. *Солоїденко Г. І.* Бібліотечне знання на сторінках фахових енциклопедій / Г. І. Солоїденко // *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали наук.-практ. конф.* (Львів, 12 листоп. 2009 р.). – Львів, 2009. – С. 258–262.
34. *Солоїденко Г. І.* Російська бібліотечна енциклопедія – ще один крок в теорії і практиці бібліотекознавства / Г. І. Солоїденко // *Вісн. Кн. палати*. – 2009. – № 11. – С. 9–12.
35. *Солоїденко Г. І.* Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку / Г. І. Солоїденко / НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – 204 с.
36. *Сташко М. В.* Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів: 6700 термінів / М. В. Сташко; Держ. ун-т «Львів. політехніка». – Львів, 1996. – 200 с.
37. *Українська бібліотечна енциклопедія*: [веб-сайт] / Нац. б-ка України імені Ярослава Мудрого. – Електрон. дані. – 2025. – Режим доступу: <https://ube.nlu.org.ua/> (дата звернення: 31.01.2025). – Загол. з тит. екрана.
38. *Українська електронна енциклопедистика в соціогуманітарному вимірі: монографія*. – Київ: Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2021. – 196 с.
39. *Українська енциклопедистика як складник інформаційного спротиву: колективна монографія* / ред. А. Киридон. – Київ: Енциклопед. вид-во, 2022. – 368 с.
40. *Українська енциклопедистика. Регіональний аспект: матеріали 5-ї Міжнар. наук. конф.* / ред. М. Г. Железняк; НАН України, Ін-т енциклопед. дослідж. – Київ, 2017. – 112 с.
41. *Українська енциклопедистика: постаті, події, поняття: зб. матеріалів* / ред. А. Киридон. – Київ: Енциклопед. вид-во, 2022. – 208 с.

42. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції: монографія / ред. Я. Яцків ; Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. – Київ, 2018. – 150 с.
43. Черниш Н. Українські електронні енциклопедії як складова національного інформаційного простору / Н. Черниш // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 2. – С. 29–34.
44. *Encyclopaedia of librarianship* / ed. T. Landau. – London, 1958. – 336 p.
45. *Encyclopedia of library and information science* [in 33 volumes]. / ed. A. Kent. – New York, 1968–2003.
46. *Encyclopedia of library and information sciences*. Vol. 1–7 / ed.: M. J. Bates, M. N. Maack. – Boca Raton, Fla. [u. a.] : CRC Press, 2009.
47. *Encyclopedia of library science* [in 28 volumes]. – New York, 1958.
48. *Encyklopedia wiedzy o książce* / red. naczelny A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynandlowski. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków, 1971. – 1299 s.
49. *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk, 1976. – 340 s.
50. *Lexikon des Bibliothekswesen: in zwei Bänden*. Leipzig, 1974–1975 / H. Kunze, G. Ruckl, H. Riedel. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1974–1975. – Bd. 1. – 1040 s. ; Bd. 2. – Sp. 1041–2112.
51. *Moth A. Glossary of library terms* (Engl., Dan., Dutch, French, Germ, Ital., Span., Swed) / A. Moth. – Boston, 1915. – 58 p.
52. *Thompson E. H. A.L.A. Glossary of library terms with a selection of terms in related fields* / E. H. Thompson ; Prep. under the dir. of the Comm. on library terminology of the ALA. – Chicago, 1943. – 168 p.
53. *Tomlinson L. E. The library science glossary* / L. E. Tomlinson. – Waco, 1942. – 132 p.

References

- [1]. *Anhlo-ukrainskyi slovnyk-dovidnyk bibliotechno-informatsiinoi terminolohii* [English-Ukrainian dictionary-handbook of library and information terminology]. Kyiv, 2004, 328 p.
- [2]. Bykovskyi L. *Materialy dlia maibutnoi ukrainskoi entsyklopedii knyhoznavstva: prynahidni notatky* [Materials for the future Ukrainian encyclopedia of bibliography: random notes.]. Denver (Kolorado), 1978, 225 p.
- [3]. *Bibliotechna entsyklopediia Kharkivshchyny: rehionalnyi korporatyvnyi proiekt* [Library Encyclopedia of Kharkiv Region: regional corporate project]. Available at: <http://libenc.korolenko.kharkov.com/>
- [4]. Harbar L. V. *Istoriia ukrainskoi bibliotechnoi spravy v imenakh (kinets XIX st. – 1941 r.): materialy do biobibliografichnoho slovnyka* [The history of Ukrainian librarianship in names (the end of the 19th century – 1941): materials for a bio-bibliographic dictionary]. Kyiv, 2017, 616 p.
- [5]. Harbar L. V. Nina Volodymyrivna ta Olena Volodymyrivna Piskorski – diiachi ukrainskoi bibliotechnoi spravy [Nina Volodymyrivna and Olena Volodymyrivna Piskorski are Ukrainian librarians]. *Rukopysna ta knyzhкова spadshchyna Ukrainy*. 2012, iss. 16, pp. 390–416. Available at: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000777>
- [6]. Hlazunova L. V., Safonova V. V. *Bibliotechna entsyklopediia Kharkivshchyny: prezentatsiia demoversii elektronnoho resursu* [Library encyclopedia of the Kharkiv region: presentation of the demo version of the electronic resource]. *Korolenkivski chytannia 2016. «Biblioteki, arkhivy, muzei: intehratsiia do svitovoho naukovooho ta istoriko-kulturnoho prostoru» : materialy XIX Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 12 zhovt. 2016 r.) : u 2 ch.* Kharkiv, 2017, pat. 1, pp. 47–51. Available at: <https://bit.ly/2SwVlrf>
- [7]. Dobko T. V. *Ukrainska entsyklopediia v elektronnomu seredovyshchi* [Ukrainian encyclopedia in the electronic environment]. *Ukrainska entsyklopedystyka : Mater. III mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, 22–23 zhovt. 2013 r.)*. Kyiv, 2014, pp. 45–50.
- [8]. Kudelko E., Mints S. *Dovidnyk z bibliotekoznavstva i bibliografii* [Handbook of library science and bibliography]. Kharkiv, 1969, 249 p.
- [9]. *Entsyklopedystyka: geneza v chasi ta prostori (do 30-richchia proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy: kolektyvna monohrafiia* [Encyclopaedics: genesis in time and space (to the 30th anniversary of the declaration of independence of Ukraine: a collective monograph)]. Kyiv, 2021, 320 p.
- [10]. Zhelezniak M., Ishchenko O. *Ukrainski rehionalni entsyklopedii: znachennia, funksi, problemy* [Ukrainian regional encyclopedias: meaning, functions, problems]. *Ukrainska entsyklopedystyka : materialy V Mizhnarodnoi naukovo konferehntsi (Kyiv, 27 lystop. – 1 hrud. 2017 r.)*. Kyiv, 2017, pp. 44–49. Available at: <http://ue.encyclopedia.kiev.ua/articles/2017/ukrainskirehionalni-entsyklopedii-znachennia-funktsii-problemy.pdf>

- [11]. Zvorskyi S. «Ukrainska bibliotekna entsyklopediia»: vid zadumu do praktychnoi realizatsii [«Ukrainian library encyclopedia»: from conception to practical implementation]. *Entsyklopedychnyi visnyk Ukrainy*. 2015, iss. 6–7, pp. 33–37.
- [12]. *Ivano-Frankivska oblasna universalna naukova biblioteka im. I. Franka. 1940–2011 : entsykl. dovid. [Ivano-Frankivsk Regional Universal Scientific Library named after I. Franko. 1940–2011: an encyclopedic reference]*. Ivano-Frankivsk, 2011, 78 p.
- [13]. Ishchenko O. Entsyklopedystyka yak skladnyk knyzhkovoi kultury Ukrainy: tendentsii sohodennia [Encyclopaedics as a component of the book culture of Ukraine: current trends]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*. 2019, no 51, pp. 201–209. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2019_51_15
- [14]. Kivshar T. I. Nevidomi «Materialy dlia maibutnoi entsyklopedii knyhoznavstva» L. Bykovskoho (do 125-tyh rokivny vid dnia narodzhennia) [Unknown «Materials for the future encyclopedia of bibliography» by L. Bykovsky (to the 125th anniversary of his birth)]. *Zhyttia v nauksi. Studii na poshanu Liubovi Dubrovinoi*. Kyiv, 2020, pp. 422–440.
- [15]. *Kniga: enciklopedicheskij slovar [Book: encyclopedic dictionary]*. M., 1999. 1551 p.
- [16]. *Knigovedenie: enciklopedicheskij slovar [Bibliography: an encyclopedic dictionary]*. M., 1982, 692 p.
- [17]. Kovalevskij G. G., Ivanov-Mezhenko Yu. A. *Prakticheskoe rukovodstvo po bibliotekovedeniyu [Practical guide to librarianship]*. Petrograd, 1923, 204 p.
- [18]. Kozlovskiy V. Bibliotekoznavcha y bibliografichna terminolohiia, pryntsyipy yii vyroblennia i orhanizatsiia terminolohichnoi roboty [Library and bibliographic terminology, principles of its development and organization of terminological work]. *Arkhiv NBUV [NBUV archive]*, op. 1, spr. 204, ark. 6–7.
- [19]. Kozlovskiy V. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia : tezy dopovidi [zasluchhana na zasidanni NDKB 28 berez. ta 10 kvit. 1933 r.] : mashynopys [Ukrainian library encyclopedia: theses of the report [heard at the NDKB meeting on March 28. and April 10 1933] : typescript]*. *Instytut rukopysu NBUV [Institute of Manuscripts of the NBUV]*. F. 33, no 2868.
- [20]. Korotkyi Rosiisko-Ukrainskyi slovnyk biblioteknoi Terminolohii [Short Russian-Ukrainian dictionary of library terminology]. *Biuletyn Odeskoho biblioteknoho obiednannia*. 1926, no 1–2, pp. 5–19.
- [21]. *Korotkyi terminolohichnyi slovnyk iz bibliograficheskoho ta sotsialnoi informatyky [A short terminological dictionary of bibliography and social informatics]*. Kyiv, 1999, 116 p.
- [22]. *Korpus entsyklopedychnykh vydan Ukrainy: bibliografichnyi onlain-pokazhchyk [Corpus of Ukrainian Encyclopedias: Bibliographic Index]*. Available at: <https://corpus.encyclopedia.kyiv.ua/>
- [23]. Mezhenko Yu. Lyst do redaktsii [Letter to the editor]. *Bibliolohichni visti*. 1923, no 4, pp. 119–120.
- [24]. Proekt Kontseptsii «Ukrainskoi biblioteknoi entsyklopedii» [Project Concept of «Ukrainian library encyclopedia»]. *Bibliotekna planeta*. 2011, no 1, pp. 30–32. Available at: <https://goo.su/h8Df>
- [25]. Rakytianska V. D., Safonova V. V. «Bibliotekna entsyklopediia Kharkivshchyny»: kontseptsiiia rehionalnoho elektronnoho proektu [«Library encyclopedia of the Kharkiv Region»: the concept of the regional electronic project]. *Biblioteknyi forum Ukrainy*. 2014, no 4, pp. 20–22. Available at: <http://ru.calameo.com/read/00063294500762915c4c6>
- [26]. Safonova V. Haluzeva entsyklopediia yak skladova biblioteknoi rehionalistyky [Industry encyclopedia as a component of library regional studies]. *Biblioteka v suchasnomu informatsiinomu i sotsiokulturnomu seredovyshchi: dosiahnennia, vykylyky i vektory rozvytku : materialy Vseukr. nauk. kon-yi, prysviachenoii 125-richchiiu vid dnia zasniv. POUNB imeni I. P. Kotliarevskoho*. Poltava, 2020, pp. 63–70.
- [27]. Siropolko S. Istoriia pysma i druku : korotka entsyklopediia knyhoznavstva. I chastyna [History of writing and printing: a short encyclopedia of bibliography. And part]. *TsDAVO Ukrainy*. Fond. 4433, op. 2, spr. 18, 84 ark.; II chastyna «Bibliotekoznavstvo» [Part II «Library Science»]. *TsDAVO Ukrainy*. F. 4433, op. 2, spr. 19, 72 ark.; III chastyna «Shkoloznavstvo» [Part III «School Studies»]. *TsDAVO Ukrainy*. F. 4433, op. 2, spr. 20, 257 ark.
- [28]. *Slovnyk knyhoznavchykh terminiv [Dictionary of bibliographic terms]*. Kyiv, 2003, 159 p.
- [29]. Sokolov V. Yu. Rehionalni entsyklopedychni vydannia z biblioteknoi spravy – vazhlyvyi faktor rozvytku biblioteknoi polityky [Regional encyclopedic publications on library matters are an important factor in the development of library policy]. *Entsyklopedychni vydannia v suchasnomu informatsiinomu prostori: kolektyvna monohrafiia*. Kyiv, 2017, pp. 135–147.
- [30]. Soloidenko H. I. Bibliotekni dovidnyky, putivnyky: dosvid stvorennia ta vydannia [Library reference books, guides: experience of creation and publication]. *Biblioteknyi visnyk*. 2021, no 3, pp. 64–77. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2021_3_8

- [31]. Soloidenko H. I. Biblioteki ta biblioteczna sprava na storinkakh entsyklopedii [Libraries and librarianship on the pages of encyclopedias]. *Entsyklopedii yak hlokalni medii : kolektyvna monohrafiia*. Kyiv, 2020, pp. 71–80.
- [32]. Soloidenko H. I. Biblioteczna terminolohiia [Library terminology]. *Ukrainska biblioteczna entsyklopediia*. Available at: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>
- [33]. Soloidenko H. I. Biblioteczne znannia na storinkakh fakhovykh entsyklopedii [Library knowledge on the pages of professional encyclopedias]. *Suchasni problemy diialnosti biblioteki v umovakh informatsiinoho suspilstva : materialy nauk.-prakt. konf., (Lviv, 12 lystop. 2009 r.)*. Lviv, 2009, pp. 258–262.
- [34]. Soloidenko H. I. Rossiiska biblioteczna entsyklopediia – shche odyn krok v teorii i praktitsi bibliotekoznavstva [The Russian library encyclopedia is another step in the theory and practice of library science]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*. 2009, no 11, pp. 9–12.
- [35]. Soloidenko H. I. *Ukrainska biblioteczna terminolohiia: stanovlennia ta osnovni etapy rozvytku* [Ukrainian library terminology: formation and main stages of development]. Kyiv, 2010, 204 p.
- [36]. Stashko M. V. *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk bibliotечно-bibliografichnykh terminiv: 6700 terminiv* [Russian-Ukrainian dictionary of library and bibliographic terms: 6700 terms]. Lviv, 1996, 200 p.
- [37]. *Ukrainska biblioteczna entsyklopediia* [Ukrainian library encyclopedia website]. Available at: <https://ube.nlu.org.ua/>
- [38]. *Ukrainska elektronna entsyklopedystyka v sotsiohumanitarnomu vymiri: monohrafiia* [Ukrainian electronic encyclopedia in the socio-humanitarian dimension: monograph]. Kyiv, 2021, 196 p.
- [39]. *Ukrainska entsyklopedystyka yak skladnyk informatsiinoho sprotyvu: kolektyvna monohrafiia* [Ukrainian encyclopedia as a component of information resistance: a collective monograph]. Kyiv, 2022, 368 p.
- [40]. *Ukrainska entsyklopedystyka. Rehionalnyi aspekt: Materialy V Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Ukrainska entsyklopedystyka»* [Ukrainian encyclopedia. Regional aspect: Materials of the 5th International Scientific Conference «Ukrainian Encyclopedia»]. Kyiv, 2017, 112 p.
- [41]. *Ukrainska entsyklopedystyka: postati, podii, poniattia: zbirnyk materialiv* [Ukrainian encyclopedias: figures, events, concepts: a collection of materials]. Kyiv, 2022, 208 p.
- [42]. *Ukrainski entsyklopedii: typolohiia, styl, funksiï: monohrafiia* [Ukrainian encyclopedias: typology, style, functions: monograph]. Kyiv, 2018, 150 p.
- [43]. Chernysh N. *Ukrainski elektronni entsyklopedii yak skladova natsionalnoho informatsiinoho prostoru* [Ukrainian electronic encyclopedias as a component of the national information space]. *Visnyk Knyzhk. palaty*. 2016, no 2, pp. 29–34.
- [44]. Landau T. *Encyclopaedia of librarianship*. London, 1958, 336 p.
- [45]. Kent A. *Encyclopedia of library and information science* [in 33 volumes]. New York, 1968–2003.
- [46]. Bates M. J., Maack M. N. *Encyclopedia of library and information sciences*. Vol. 1–7. Boca Raton, 2009.
- [47]. *Encyclopedia of library science* [in 28 volumes]. New York, 1958.
- [48]. Birkenmajer A., Kocowski Br., Trzynandlowski J. *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław-Warszawa-Kraków, 1971, 1299 s.
- [49]. *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1976, 340 s.
- [50]. Kunze H., Ruckl G., Riedel H. *Lexikon des Bibliothekswesen: in zwei Bänden*. Bd. 1–2. Leipzig, 1974–1975.
- [51]. Moth A. *Glossary of library terms. (Engl., Dan., Dutch, French, Germ, Ital., Span., Swed.)*. Boston, 1915, 58 p.
- [52]. Thompson E. H. *A.L.A. Glossary of library terms with a selection of terms in related fields*. Chicago, 1943, 168 p.
- [53]. Tomlinson L. E. *The library science glossary*. Waco (Texas), 1942, 132 p.

Надійшла 11.02.2025 р.

Sokolov Viktor

Candidate of Historical Sciences (PhD),

Associate Professor, Chief Librarian of the Research Department

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

e-mail: socolv@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0208-1292>

DEVELOPMENT OF REFERENCE PUBLICATIONS ON LIBRARIANSHIP AND THE FORMATION OF LIBRARY ENCYCLOPEDICS IN UKRAINE

Summary

In Viktor Sokolov's article **"Development of reference publications on librarianship and the formation of library encyclopedics in Ukraine"** the development of reference (in particular, encyclopedic) publications on library science (especially in Ukraine) is analyzed, the significance and importance of their creation for the further progress of library science and the formation of a library encyclopedics, which is characterized as a natural phenomenon of the development of library science and practice, as a certain stage in the development of library reference publications and book culture in general.

The purpose of the proposed work is to determine the features of the interpretation of the meaning of the term "library encyclopedics" based on the analysis and generalization of information relating to the development of reference and encyclopedic publications on librarianship and industry encyclopedics, as well as the analysis of the characteristic features, tasks and features of the development of the library encyclopedics in Ukraine, determining its place and significance for the advancement of library practice and science.

The methodological basis of the proposed work is, in addition to general scientific methods (analysis, comparison, analogy, deduction, induction, etc.), methods of terminological analysis, descriptive-analytical, bibliographic, historical-genetic, historical-comparative, chronological and other research methods.

The scientific novelty of the investigation is determined by the fact that it first highlights the essence of the concept of "library encyclopedics" and characterizes its specific features; the information on the development of Ukrainian library reference and encyclopedic publications is analyzed through the prism of the formation of a library encyclopedics; the importance of the development of a library encyclopedics for the advancement of library science and practice is substantiated.

Conclusions. With the proper development of library encyclopedics, the creation of printed and electronic encyclopedic publications on library science can become an effective target program of library policy, an effective means of consolidating the information and professional resource of the country. The preparation and publication of reference publications on library science and the development of library encyclopedics will significantly contribute to the improvement of the professional culture of the industry, the formation of skills for research, analytical and search work of library specialists. Increased attention to the development of professional terminology, to the definition and content of concepts deepens professional knowledge; organizes and systematizes thematic material; develops the analytical abilities of library workers, enriching their professional culture and language. Library encyclopedics is not only a scientific field, but also a meticulous,

scrupulous collective activity of scientists, based on clear methodological principles, operating on a system of factual information, updated within the framework of a specific publication and reproduced in articles of a certain type. The level and state of the specified type of activity indicates not only the theoretical degree of development of knowledge in library science, but also the practical stage of development of library science and culture in general. By the social position and level of dynamics of progress of library encyclopedics, one can judge and determine the state of development of various branches of library science, the professional level of culture of specialists in a certain field of activity, and also find out the volume of contribution of outstanding scientists and librarians to the development of the industry. The formation and level of development of library encyclopedics is a characteristic not only of a certain stage of progress in library science and science, but also a way of popularizing academic knowledge through scientific processing and creation of a number of reference and encyclopedic publications. The organization of the preparation, creation and publication of library encyclopedic publications and the further development of library encyclopedics often coincide with turning points in the development of the industry, mark a certain significant stage in the formation of the theoretical understanding of the industry and industry terminology. Therefore, it becomes logical and vital to comprehend and periodically update and correct the content of existing reference publications for their constant updating. Hence, the work on the preparation of a library encyclopedia is ongoing and lasts more than one year. Thus, library encyclopedics is designed to study and systematize modern knowledge about the state, stages and directions of development of various branches of library science in the country and to disseminate them among specialists by means of preparation and improvement of encyclopedic publications. The process of formation of library encyclopedics in Ukraine and determination of the main methodological and methodological principles for compiling Ukrainian encyclopedic publications on library science continues, since the formation of the very mechanism of their compilation, which involves leading specialists from many branches of modern library science, continues. The formation and formation of library encyclopedics in Ukraine indicates its reaching the level of state significance, despite the relatively low degree of its support from the state. Despite the socio-economic difficulties in the country, library encyclopedics in Ukraine will continue to develop, provided that not only the best specialists in the field are encouraged to do so, but also with the help of involving a number of socio-cultural projects, as well as reputable charitable public and cultural foundations, in particular the Ukrainian Cultural Foundation.

Keywords: branch encyclopedias, reference editions, encyclopedia business, branch encyclopedics, library encyclopedics, encyclopedic studies.